

Karl Jaspers, *Kant*, tłumaczył z niemieckiego prof. Mirosław Żelazny. Termin wydania: sierpień 2023 r.

Monografia Karla Jaspersa, „Kant” napisana została przez klasyka filozofii, ale też jednego z najwybitniejszych współczesnych znawców filozofii Kanta. Jej wyjątkowość polega na tym, że prezentuje poglądy ojca nowoczesnej filozofii, nie tylko niemieckiej; jest pracą z zakresu historii filozofii, których w swym dorobku Jaspers popełnił niewiele; większość jego dzieł jest bardzo obszerna, natomiast monografia o filozofie z Królewca zawiera kondensację opinii, sądów i własnych koncepcji autora. Rozprawa nie miała na celu popularyzację myśli Kantowskiej, adresowana jest do czytelników zaznajomionych z jego filozofią. Zawiera precyzyjną analizę i prezentację analityki transcendentalnej, swoistego serca „Krytyki czystego rozumu”. Autor wylicza też podstawowe nieporozumienia towarzyszące myśli Kantowskiej, od jej powstania aż po czasy mu współczesne. Czyni to z jego rozprawy pozycję bardzo istotną w literaturze Kantowskiej, a przekład prof. Mirosława Żelaznego zapełni istotną lukę w polskim piśmiennictwie filozoficznym.

Aby podążać właściwą ścieżką za autorem, dzieło Jaspersa wymaga od czytelnika podstawowego przygotowania filozoficznego, umiejętności spekulatywnego myślenia oraz Kantowskiego krytycyzmu. Być może na tym polega szczęśliwy wybór autora monografii, wybitnego klasyka współczesnej filozofii, który w sposób przejrzysty i ciekawy potrafił referować niełatwe przecież zawilości "kopernikańskiego przewrotu" w filozofii Kanta. Rozprawa Jaspersa „Kant” sprawia wrażenie niesłychanie atrakcyjnego i świeżego dzieła, właśnie z tego powodu, że dostarcza niezwykle pojemnego oraz użytecznego katalogu specjalistycznej wiedzy filozoficznej. W trakcie lektury niezbędne będzie erudycyjne przygotowanie w zakresie całej zachodniej tradycji filozoficznej.

Dzieło skierowane jest do czytelników zainteresowanych: filozofią, historią filozofii, metafizyką i ontologią, filozofia społeczną i polityczną, socjologią, historią kultury oraz innymi naukami humanistycznymi. Posiada ogromne walory poznawcze, edukacyjne i dydaktyczne. Szczególnie polecana jest uczniom, a także studentom w/w dziedzin nauki, pracownikom naukowym oraz szeroko pojętej inteligencji.

Fragment recenzji prof. Tomasza Kupsia:

(...) zasadnicza część monografii Jaspersa poświęcona jest prezentacji myśli Kanta, częściowo w układzie chronologicznym, częściowo zaś problematycznym. Jaspers całkowicie odchodzi od przyjętego zwykle w takich opracowaniach schematu, w którym "Krytyka czystego rozumu" stanowi punkt przelomowy, dzielący biografię naukową filozofa na okres przedkrytyczny i krytyczny. W odróżnieniu od typowych prac historyków filozofii (np. Kuno Fischera) nie ma u Jaspersa dążenia do pozbawionego akcentów opisu poszczególnych dzieł, jakby w przekonaniu, że każde jest w jakimś sensie równorzędne dla historyka. Jaspers nie jest historykiem w tym znaczeniu, ale postępuje jak filozof, który dzieło swego poprzednika ocenia z perspektywy doniosłości jego odkryć. Dlatego nie znajdziemy tu rozbudowanego przeglądu dzieł okresu przedkrytycznego, drobiazgowych analiz łacińskich i niemieckich rozpraw sprzed 1781 roku. Zamiast tego, mamy tu krótkie i trafne przedstawienie „Drogi Kanta do filozofii krytycznej”, w której Jaspers wyróżnia zaledwie trzy, z jego perspektywy kluczowe momenty. Po pierwsze, omawia najważniejsze zagadnienia podejmowane w pismach tego okresu (zagadnienie logiki i poznania realnego, rozdzielenie matematyki i filozofii oraz „marzycielstwa” w metafizyce), po drugie, zwrot w myśleniu filozofa, który dokonał się w 1766 i, po trzecie, nowy sposób sformułowania pytania o klasyczną relację podmiotowo-przedmiotową.

Już z tej prezentacji widać, że Jaspers koncentruje się na doniosłości podejmowanych przez Kanta problemów, jego innowacyjności i zdolności do przełamywania stereotypów tradycyjnej filozofii zarówno jego czasów, jak i epok wcześniejszych. Kulminacja tych rozważań następuje w rozdziale III, który prezentują treść „Krytyki czystego rozumu” oraz rozdział V, zatytułowany „Die Kantische Vernunft”, który podsumowuje szczegółowe analizy wcześniejsze, odnosząc się do powszechnie

znanych fraz, jakimi Kant sam swoją filozofię i jej znaczenie opisuje i za pomocą jakich filozofia krytyczna jest charakteryzowana najczęściej przez większość autorów („rewolucja w sposobie myślenia”, cztery pytania itp.). Rozdział IV („Strukturen der Vernunft in allen ihren Formen”) opracowuje problemowo zróżnicowany obszar filozofii praktycznej, wraz z władzą sądenia, moralnością, celowością, pięknem, geniuszem itd. Pokazując jednocześnie, że musimy obszar ten postrzegać jako organiczną całość problemów, które pozornie mogą wydawać się ze sobą nie związane, gdy tymczasem łączy je wspólna nić (wolność).